

Naslov članka/Article:

VITR – HRANA IN SAMOOSKRBA V SEDMIH KORAKIH

ESD or Food and Self-Sufficiency in Seven Steps

Avtor/Author:

Tina Hribar

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje št. 4-5/2024, letnik 55

ISSN 0350 -5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Tina Hribar

OŠ Dragomelj

VITR – HRANA IN SAMOOSKRBA V SEDMIH KORAKIH

ESD or Food and Self-Sufficiency in Seven Steps

IZVLEČEK

Da je hrana odpadke, je sporno z moralnega, socialnega, okoljskega in ekonomskega vidika. Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj sta ključnega pomena pri trajnostnem ravnanju in zmanjševanju količin zavržene hrane. Na problematiko je treba pogledati celostno, lokalno in globalno. Ključno vlogo pri trajnostni šoli ima tim za trajnostni razvoj, ki sledi metodologiji sedmih korakov in šeststopenjskemu modelu učnih ciljev. Učenje ne sme temeljiti le na teoriji, temveč tudi na aktivnem vključevanju učencev in celotnega tima za trajnostni razvoj ter na razvijanju občutka odgovornosti.

Ključne besede: VITR, tim za trajnostni razvoj, hrana in samooskrba, izkustveno učenje, povezovanje, celostni pristop

ABSTRACT

The fact that food is waste is a moral, social, environmental and economic issue. Education for Sustainable Development (ESD) is critical to promoting sustainable practices and reducing food waste. We need to address the problem holistically, locally, and globally. The Education for Sustainable Development school team is essential in implementing the seven-step approach and the six-stage learning objectives model. Learning should be founded not just on theory but also on the active participation of students and the entire sustainability team and on developing a sense of responsibility.

Keywords: ESD, sustainability team, food and self-sufficiency, experiential learning, integration, holistic approach

OSNOVNA ŠOLA DRAGOMELJ

Osnovna šola Dragomelj je javni vzgojno-izobraževalni zavod, ki stoji na obrobju Ljubljanske kotline, obiskuje pa ga 383 učencev od 1. do 9. razreda. Zaradi lege med občinama ima šola dve soustanoviteljici – Mestno občino Ljubljana ter Mestno občino Domžale, ki sta z gradnjo šole povezali prebivalce obeh bregov reke Pšate. Šola stoji na desnem bregu reke, na mestu, kjer je včasih stal Grad Dragomelj. Ostanek gradu res ni več, a ostal je ponos učencev in tukajšnjih prebivalcev, da obiskujejo šolo, ki stoji na rodovitni slovenski zemlji, polni zgodovinskih skrivnosti. Šola je sodobno opremljena z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in ima moderno arhitekturno zasnovo, ki učencem omogoča veliko gibanja znotraj in zunaj šolskih prostorov.

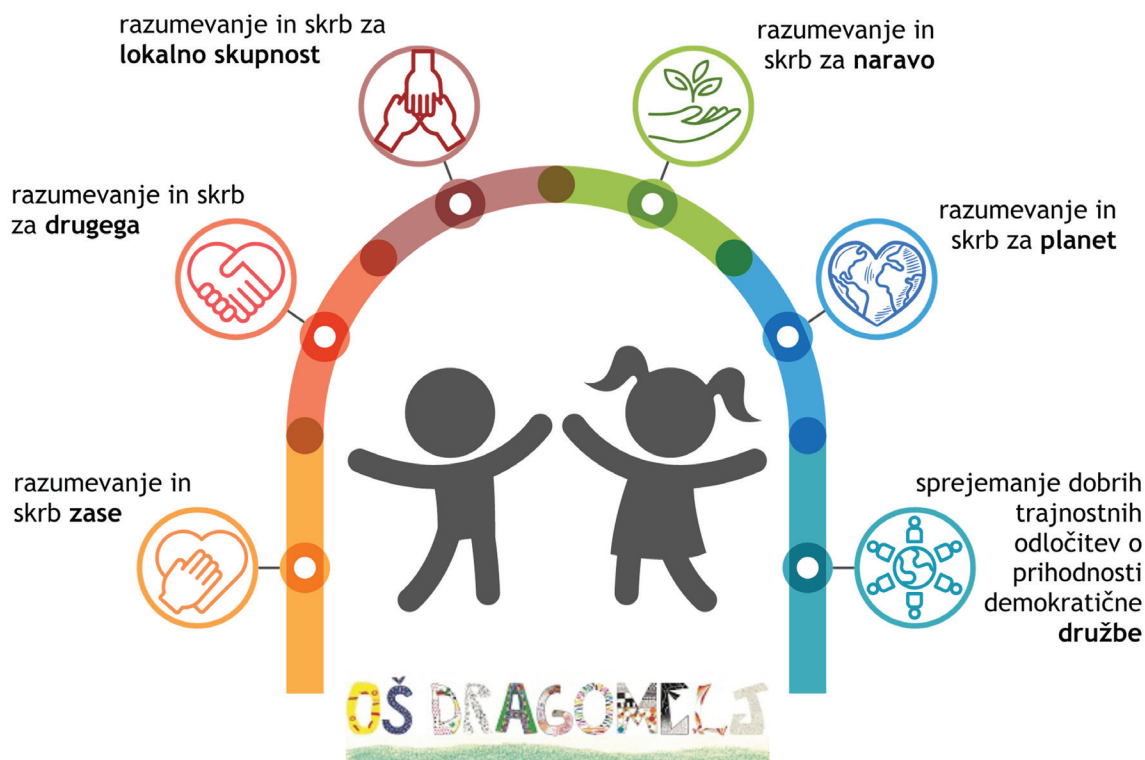
V šoli se zavedamo svoje odgovornosti in si prizadevamo ne le za ohranjanje, ampak tudi za dvig ravni pedagoškega in vzgojnega dela. Sledimo skrbno izbranim smernicam, ki procesno vzgajajo in izobražujejo učence za življenje, s poudarkom na njihovi ustvarjalnosti, samoodgovornosti, strpnosti in čuječnosti, ter jih navajajo na delo v ožji in širši skupnosti. Za nasmejane in zadovoljne učence skrbi pester kader, ki z raznolikostjo idej in zamisli uspešno gradi na dobri medsebojni komunikaciji. Stremimo k ne-

nehnemu kakovostnemu strokovnemu usposabljanju in razvoju zaposlenih ter povišanju nivoja kakovosti dela s poudarkom na možnostih, ki dajejo drugačne vidike poučevanja, ponujajo druge koncepte dela in omogočajo internacionalizacijo učnega načrta.

Tudi v prihodnje si bomo prizadevali zagotavljati temeljna načela odličnosti, ki so vkomponirana v viziji zavoda. Ta so: družbena odgovornost, osredotočenost na deležnike procesa izobraževanja, nenehno učenje, inoviranje in izboljševanje, razvoj in vključevanje, upravljanje na podlagi procesov in dejstev, razvijanje partnerstva.

NAŠ POGLED NA VITR

Današnji učni izzivi morajo upoštevati učenčeve potrebe po akademskem razvoju in mu omogočiti delovanje v družbi na podlagi zahtev, ki jih postavlja naša družba. Poleg tega mu moramo zagotoviti etično podlago za prispevanje k trajnostnemu razvoju, ki varuje temelje naše družbe, naravo in naše okolje. Na OŠ Dragomelj menimo, da prav celostni način razmišljanja, v katerem z vzgojo in izobraževanjem za trajnostni razvoj nadgradimo proces učenja, zagotavlja opisano kombinacijo. Pomembna je ohranitev tradicionalnega modela učenja, ki učencem zagotavlja

► SLIKA 1: Šeststopenjski model učnih ciljev OŠ Dragomelj

kakovostno znanje, usvajanje spretnosti in dober razvoj. A to ni dovolj, učencem moramo omogočiti celovitejši pogled na svet in družbo, ki jih obdaja. Na naši šoli se to trudimo zagotoviti po šeststopenjskem modelu z učnimi cilji, ki segajo od samega posameznika, do planeta, kot je prikazano na Sliki 1.

Razumevanje in skrb zase

Skrb zase pomeni, da posameznik kar se da izkoristi svoje zmožnosti in sposobnosti. Prav podnebne spremembe so tiste, ki kažejo, kako pomembno je, kako posameznik svoje pridobljeno znanje uporabi. Potrebna je etična nadgradnja našega izobraževalnega sistema, s čimer bo šola dobila novo vrednostno razsežnost. In prav tu se kaže pomen in nujnost projektov, kot je projekt Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju, ki omogoča povezovanje, učenje, izmenjavo dobrih praks, nadgradnjo kompetenc ter spodbudo institucionalnemu pristopu vseh sodelujočih izobraževalnih ustanov ter velik prispevek k izobraževanju za trajnostni razvoj v Sloveniji.

Tim za trajnostni razvoj = nuja, ne priporočilo

Ugotavljali smo, da je učencem treba omogočiti priložnosti za potrditve in krepitev občutka lastne vrednosti na konstruktiven način. Temeljni cilj vsake šole, tudi naše, je kakovostno delo z učenci, ki jim bo dalo dovolj kakovostnega znanja za uspešno nadaljevanje šolanja in pomoč učencem pri oblikovanju vrednot in razvoju zdrave in samozavestne osebnosti. Omogočiti jim je treba varno in spodbudno učno okolje, za kar pa so nujni kakovosten strokovni razvoj kadra, nadgradnja ključnih kompetenc, uvajanje novih metod in pristopov poučevanja. Ključni

cilj naše šole je doseči, tako na nivoju posameznikov in kolektiva kot celote ter med učenci, dvig kulture dialoga in medsebojnega spoštovanja ter povezave spodbudnega učnega okolja s trajnostnim razvojem pri poučevanju in učenju. Naše skupno institucionalno delo je naravnano tako, da uresničujemo in povezujemo cilje projekta Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju, programov Ekošola, Zdrava šola, Kulturna šola, ki nas zavezujejo, da se bomo s svojimi aktivnostmi v medšolskih dejavnostih doma in v tujini uspešno povezovali in sodelovali z drugimi v različnosti in medsebojnem sprejemanju za spoštljivo prihodnost sveta.

Pomemben del načrtovanja in izvedbe učnih dejavnosti je organiziranje učiteljev in drugih delavcev šole v skupine – time. Timi načrtujejo učne dejavnosti, ki spodbujajo trajnostni razvoj na podlagi aktivov, s cilji našega šeststopenjskega modela in skladnosti z učnimi načrti. Ugotovili smo, da če želimo doseči zastavljene cilje, je ustanovitev tima za trajnostni razvoj nujnost. Pedagoški vodja – ravnateljica organizira samo učno okolje, pripravlja ga projektna skupina, oceni pa ocenjevalna skupina, ki kritično spremlja naše delo in učni proces. Pomembno je, da so dejavnosti timsko načrtovane ter da člani tima upoštevajo prispevek k trajnostnemu razvoju z učenčevim razumevanjem sebe in sveta, ki ga obdaja. Pri izobraževanju za trajnostni razvoj se je treba osredotočati na praktične učne situacije. Nekateri dnevi dejavnosti in učne ure so organizirani tako, da se povezujejo učenci različnih starosti in učitelji različnih predmetov in stopenj. Ravno zaradi načina dela oziroma poti, ki vodijo do naših ciljev, smo tim za trajnostni razvoj razdelili na dva dela, kot to prikazuje Slika 2.

Ožji tim za trajnostni razvoj sestavlja 7 članov: vodstvo šole, dve učiteljici razredne in dve učiteljici predmetne

stopnje ter organizatorica šolske prehrane. V širši tim so vključeni vsi pedagoški delavci šole, vsi administrativni in tehnični delavci šole, učenci in predstavniki staršev. Vsak učitelj načrtuje, izvaja in se povezuje s kolegi, drugimi zaposlenimi šole – administrativnim in tehničnim osebjem, učenci, starši in lokalno skupnostjo.

Pomen tima učencev v naši šoli je izjemno velik, saj ti učenci igrajo ključno vlogo v komunikacijskem mostu med svojimi vrstniki in preostalimi člani tima za trajnostni razvoj. Sestavljen je iz 18 učencev, ki zastopajo vse razrede – od 1. do 9., s čimer zagotavljamo široko zastopanost mnenj in perspektiv. Vsak razred izbere dva predstavnika svojega razreda, kar jim omogoča, da aktivno prispevajo k oblikovanju šolske politike in praks na področju trajnostnega razvoja.

Dvakrat mesečno, med razrednimi urami, tim učencev organizira diskusije o aktualnih izzivih in temah, povezanih s trajnostnim razvojem. Te razprave so priložnost za učence, da izrazijo svoje mnenje, predloge in povratne informacije, ki jih nato prenesejo na mesečne sestanke tima učencev. Na teh sestankih, s pomočjo ožjega tima za trajnostni razvoj in mentorice iz debatnega krožka, učenci oblikujejo svoja mnenja in zamisli. Tak pristop ne le spodbuja kritično razmišljanje in debatne veščine, temveč tudi krepi njihov občutek odgovornosti in pripadnosti šolski skupnosti.

Za spodbujanje komunikacije in izmenjavo mnenj med vsemi učenci šole smo uvedli 17 škatel ciljev trajnostnega

razvoja, razporejenih v posebni reciklirani omari, ki stoji v avli šole. Te škatle so oblikovane v obliki knjig, ki se odprejo, na notranji platnici vsake od njih pa je kratka predstavitev enega od ciljev trajnostnega razvoja. Učenci lahko v te knjige oddajo svoje sporočilo, vprašanje ali pobudo, ki so jo povezali s specifičnim ciljem. Enkrat mesečno tim učencev pregleda vsebine, zbrane v škatlah, in pripravi odgovore. Ti odgovori se nato posredujejo bodisi med razrednimi urami bodisi na sestanku učiteljev. Ta proces ne le da zagotavlja, da so glasovi učencev slišani, temveč tudi spodbuja dialog in sodelovanje med učenci in učitelji, kar je ključnega pomena za vzgojo informiranih, odgovornih in proaktivnih mladih državljanov.

S tem dinamičnim pristopom se naša šola ne odziva le na trenutne potrebe skupnosti, temveč proaktivno vzgaja generacije, ki so bolj pripravljene na razumevanje in reševanje globalnih izzivov, povezanih s trajnostnim razvojem. Naš cilj je nadaljevati z razvojem teh programov in še naprej graditi na tem temelju, zagotavljajoč, da trajnostni razvoj ostane v jedru šolskega kurikula in kulture.

Slika 3 prikazuje delovanje tima za trajnostni razvoj, ki smo ga izpeljali iz metodologije 7 korakov programa Ekošola.¹ Naš cilj je, da učencem ne podajamo rešitev, temveč jih prek metodologije 7 korakov vodimo do prepoznavanja izzivov, izdelovanja akcijskega načrta, izvajanja aktivnosti, ki jih predlagajo sami, analize in posledično spremembe razmišljanja, navad in delovanja.

► SLIKA 2: Ožji in širši tim za trajnostni razvoj OŠ Dragomelj

¹ <https://ekosola.si/predstavitev-ekosole/sedem-korakov/>

5

► SLIKA 3: 7 korakov do trajnostne šole (Avtorica: Tina Hribar, izpeljano po metodologiji programa Ekošola)

Dragomeljska Mat` Mišja: Hrana ni za tjavendan

Učenje, namenjeno posredovanju in razvijanju vrednot, torej ne sme temeljiti le na teoriji, temveč tudi na aktivnem sodelovanju učencev in celotnega tima za trajnostni razvoj ter na razvijanju občutka odgovornosti. Cilji, ki jih zasledujemo, so povezani z zavedanjem, da morajo učenci dojeti in razumeti omejenost planetarnih ekosistemov, in spodbujajo k razumevanju vsestranske povezave med naravnim, družbenim, gospodarskim in političnim sistemom.

V šolskem letu 2022/2023 je naš tim za trajnostni razvoj oblikoval metodologijo dela s ciljem znižanja ogljičnega odtisa šole. Projektno aktivnost smo poimenovali Dragomeljska mat` mišja: deluj lokalno, vplivaj globalno, z izvajanjem aktivnosti pa smo poskušali zajeti vseh 17 ciljev trajnostnega razvoja. Aktivnost smo začeli z izdelavo poštnih nabiralnikov iz odpadne embalaže, iz obrabljenih oblačil in plišastih igrač pa smo izdelali mišjo mamo, njenih 10 mladičkov, orangutana in žirafa. Učenci so v nabiralnik prejeli pismo obupane mišje mame.

Pisala je, da so posledice podnebnih sprememb uničile živalsko šolo in domove mnogih živali. Učence je prosila, da medse sprejmejo njenih 10 mišk. Kasneje sta v šolo začela hoditi tudi orangutan in žirafa, ki sta prihajala iz popolnoma drugačnih okolij kot miške. Tekom leta je mišja mama prek pisem in stripov učencem zastavljala mnoge naloge in izzive, ki so jih vodili prek šestih sklopov:

- Zmanjševanje količin odpadkov in krožno gospodarstvo,
- Učinkovita raba energije,
- Trajnostna mobilnost,
- Hrana in samooskrba,

- Okolje in biodiverziteti in
- Razvijanje socialnih veščin, učno okolje, medsebojni odnosi.

Učence predmetne stopnje smo v projektno nalogo Dragomeljska mat` mišja vključili tako, da so sodelovali s srednjeveškim kmetom Lojzkom. Le-ta je pri pospravljanju skednja našel čarobno starinsko ogledalo, s katerim je videl v današnjo prihodnost. Ugotovil je, da na mestu njegove kmetije zdaj stoji zelo čudna ustanova, kjer so se zbirali čudno oblečeni otroci. O konjih in kravah ni bilo sledu. Okoli ustanove so se vile sive kače, po katerih so se premikale nenavadne vozeče skrinje. Pokrajina je bila popolnoma spremenjena ... Le kaj se je zgodilo, se je spraševal. Ravno takrat je v šoli potekala čistilna akcija in tako so učenci našli kmetovo ogledalo in ga obesili na šolskem hodniku. Kmet Lojzek je vpil in mahal, a ga učenci niso ne slišali in ne videli. Odločil se je, da jih nagovori prek pisem in stripov. Učenci so tako enkrat tedensko na čarobnem ogledalu našli njegove zapise, s katerimi jih je Lojzek vodil do novih raziskovanj, znanj, spoznanj, opazanj, prijateljstev in drugačnega pogleda na svet.

Še posebej pomembno je naše delo na področju sklopa Hrana in samooskrba, ki je že pred 10 leti prerastel vrata naše šole in se razširil po slovenskih Ekošolah. Našo metodologijo zmanjšanja količine zavržene hrane od vrta do fakultete je sprejel in podprl program Ekošola, ki prek projekta Hrana ni za tjavendan prenaša naše znanje in izkušnje v sodelujoče ustanove.

Žal ljudje redko pomislimo, da je hrana hkrati človekova pravica, njeno pomanjkanje, pridelovanje, transport ... pa velik svetovni problem. Skozi akcijsko usmerjeno pedagoško metodologijo in prek metodologije sedmih korakov

učenci razvijajo kritično mišljenje, znanje in usposobljenost, da postanejo globalni državljani in da sprejmejo nove vedenjske vzorce na področju prehrane. Vendar vsa prehrana nima enakega vpliva na okolje. Kakšen pozitiven ali negativen vpliv ima neka prehrana na ljudi in na planet, je odvisno od naslednjih petih vidikov: kaj jemo, koliko jemo (česa), koliko hrane zavržemo, kako je bila naša hrana pridelana in kje ter kdo je imel od tega korist – in prav to so teme, s katerimi se ukvarja projekt Hrana ni za tjavendan. Vsak od nas naj bi imel možnost vsaj trikrat dnevno izbrati hrano, ki spoštuje življenje nas in okoli nas, v rokah vseh nas pa je, da to tudi uresničimo.

Zmanjševanje izgub hrane in odpadne hrane je pomembna prioriteta tako Združenih narodov kot Evropske unije. Generalna skupščina Združenih narodov je leta 2015 sprejela cilje trajnostnega razvoja, med katerimi je tudi cilj, imenovan CTR 12.3, ki navaja: **»Do leta 2030 na svetovni ravni prepoloviti količino odpadne hrane na prebivalca v prodaji na drobno in pri potrošnikih ter zmanjšati izgube hrane vzdolž proizvodne in dobavne verige.«** (ZN, 2015)

Ali je zavržena hrana na izobraževalnih ustanovah res problematična? Je je veliko? Verjetno, če bi bil odgovor nikalen, danes o tem ne bi govorili. Povprečna slovenska šola s 400 učenci zavrže tudi do 1500 kg bioloških odpadkov mesečno – od tega vsaj 1/3 hrane, ki bi jo ob drugačnem ravnanju lahko zaužili. Na količino zavržene hrane vplivajo mnogi prepletajoči se dejavniki: velikost porcij, navade otrok, vrsta obroka, odnos do hrane, vpliv sovrstnikov, poznavanje živil. Zavržena hrana predstavlja velik izziv, ki se ga zaposleni na šolah še kako zavedamo. Ključ rešitve se skriva v sodelovanju, v deljenju idej in praks. Prihodnost naše mladine sooblikujemo vsi – zaposleni na šolah, starši, lokalna skupnost in odločevalci. Problema zavržene hrane se je treba lotiti celostno, saj če odpravimo le en problem, se kaj hitro pojavi drugi. Zato je treba dejavnosti načrtovati na dolgi rok in se zavedati, da moramo biti pri zastavljenih ciljnih vztrajni in dosledni.

Hrana in samooskrba v sedmih korakih. Po podatkih SURS-a smo v Sloveniji leta 2022 zavržli približno 150.839 ton o hrane, kar znaša povprečno 72 kg na prebivalca. Po oceni naj bi bilo med odpadno hrano skoraj 40 odstotkov užitnega dela in to količino bi lahko z ozaveščanjem in pravilnim odnosom zmanjšali ali preprečili. Največ hrane se v zavrže v gospodinjstvih (47 %), v gostinstvu in strežbi hrane (gostilne, šole, vrtci, bolnice, domovih za starejše – 37 %), v trgovinah 9 % in pri proizvodnji hrane 7 %. Kot potrošnica, roditelj in učiteljica imam torej posreden in neposreden vpliv na količino zavržene hrane v gospodinjstvih in šolah, kar pomeni, da s svojimi osebnimi odločitvami, z izobraževanjem in ozaveščanjem naših otrok, učencev, dijakov, študentov, zaposlenih in staršev lahko vplivam na kar 80 % zavržkov. To pa seveda terja čas, znanje, energijo, povezovanje in deljenje dobrih praks med nami vsemi. Ter posluš in sodelovanje samih odločevalcev, ki bi nam takšno delovanje v resnici tudi omogočili.

Z etičnega, ekološkega, socialnega in gospodarskega vidika je zmanjšanje izgub hrane in odpadne hrane izziv tako za nas kot učitelje mentorje kot tudi za nas kot potrošnike, za gospodarstvo, znanstvenike, nevladnike in seveda tudi odločevalce ... V sklopu Hrana in samooskrba smo na šoli delovali po že predstavljeni metodologiji 7 korakov. V **prvem**

koraku smo ožjemu timu za trajnostni razvoj dodali vodjo šolske kuhinje in računovodjo. Na podlagi preteklih let smo določili delovne naslove, na katerih so kasneje delali učenci in aktivisti. Če želimo nekaj spremeniti, je treba preveriti, kje sploh smo oz. kakšna je naša izhodiščna točka, pri tem so nam pomagali evalvacija preteklega leta in zbrane pobude ter predlogi učencev, staršev in zaposlenih.

V naši šoli poteka Medvrstniško prijateljstvo, zato ima vsak učenec razredne stopnje prijatelja iz predmetne stopnje partnerskega razreda. V **drugem koraku** so tako učenci razredne stopnje s pomočjo partnerskih razredov opravili meritve ogljičnega odtisa svojega oddelka. Starejši učenci so mlajšim pomagali z razlago, izzivi, branjem, vpisovanjem podatkov. Mlajši učenci so svoje ocene podajali s piktogrami. S pomočjo CO₂-kalkulatorja so nato učenci izračunali ogljični odtis zavržene hrane oddelka in nato še celotne ustanove.

V **tretjem koraku** so učenci v skupinah delili svoja opažanja, podatke in izračune ter naredili akcijske načrte za zmanjšanje ogljičnega odtisa hrane. Tretji korak je izjemno pomemben, saj je dober načrt kot dober zemljevid – pomaga nam najti pot do našega cilja. Učenci so torej s popisi, meritvami, izračuni in pregledom stanja določili svojo izhodiščno točko. Sledila je 8 določitev cilja – točke, kamor želijo učenci priti, kaj želijo doseči z obravnavanim problemom. Učenci so določili tudi, kdo bo za kaj odgovoren, kako, s kom in do kdaj je treba izvesti določen korak. Vsak akcijski načrt skupin je vseboval en do dva cilja, saj je bolje imeti dva dobro zastavljena cilja kot pa ogromno ciljev, ki jih bodo učenci časovno težko dosegli. Določili so tudi vprašanja, na katera so se osredinili in jih raziskovali naprej. Odkrivali in razpravljali so, kaj lahko izboljšajo ali kako lahko pozitivne stvari ohranijo. Ožji tim je skupaj s predstavniki učencev pregledal in analiziral predloge ukrepov, jih združil in uredil. Skupaj z učenci je načrtoval javni dogodek, ki je predstavljal vrhunec našega celoletnega truda, to so bili Mladostni utrinki. Dejavnosti so pripravili ves pedagoški kader, starši ter podjetja in organizacije iz lokalne skupnosti. Pomembno vlogo so imeli učenci 9. razreda, ki so bili zadolženi za pomoč, čistočo, postrežbo, izvajanje določenih delavnic. Učenci 3. vzgojno-izobraževalnega obdobja so z ožjim timom načrtovali tudi finančna sredstva, človeške vire, zahtevani čas in možnosti za spremembe.

Lepo bi bilo, da bi vse potekalo tako, kot smo načrtovali. Pogosto pa ugotovimo, da pri še tako dobrem načrtovanju naletimo na nepričakovane izzive, s katerimi se moramo spoprijeti, in to je treba naučiti tudi učence. V **četrtem koraku** je ožji tim za trajnostni razvoj skupaj s skupino učencev načrtoval in pripravil merila, ki so nam pomagala izzive oceniti in ravnati tako, da smo lahko kasneje vsi skupaj čim bolj izpolnili načrtovano. Merila smo dodali k našemu skupnemu akcijskemu načrtu. Pomembno se je zavedati, da so na šoli učenci stari od 6 do 15 let, zato je treba ocene vizualizirati s pomočjo uporabe slik in piktogramov. Določili smo tudi čas ponovnega pregleda in analize ob koncu šolskega leta.

Sledil je **peti korak**, samo izvajanje dejavnosti. Na izzive je treba pogledati tako z vidika lokalnega okolja, kot z vidika globalne perspektive. Naše vsakodnevne odločitve in dejanja vplivajo na ljudi, živali in okolje tako pri nas, kot na drugem koncu sveta. Zato je svet treba videti in razumeti svetovne povezave s pomočjo globalnega učenja

► SLIKA 4: Didaktično gradivo: 17 CTR-škatel za izmenjavo mnenj in pobud v obliki knjig, Mat mišja, Žirafa in Orangutan (delo Zaposlitvenega centra AVANTUS), uvodni strip Mat mišje (Foto: učenci tima za trajnostni razvoj OŠ Dragomelja)

za trajnostni razvoj. Tudi učenci morajo najprej usvojiti določena znanja, da lahko kasneje načrtujejo spremembe. Tematike in ciljev s področja hrane in samooskrbe smo se lotili s šestimi sklopi dejavnosti:

1. **Projektno delo** v sklopu medgeneracijskega, medpredmetnega povezovanja **za dvig prehranske pismenosti** (Hrana ni za tjavendan, Spoštujmo hrano, Prazen krožnik, 1, 2, 3 – pojej vse ti, Od semena do juhe). Potekala sta celoletno merjenje količine zavržene hrane in izvedba aktivnosti za zmanjšanje le-te po predlogih učencev. Spodbujali smo dejavnosti za odgovorno ravnanje s hrano, uživanje raznolike hrane in kulturno prehranjevanje. Učenci so pripravljali reciklirane obroke in obdelovali šolski vrt. Nove jedi so sprva pripravili sami, jih poimenovali in ponudili v Poizkuševalnici, šele nato je nova jed romala na jedilnik šole. Količina zavržene hrane se je zmanjšala za 35 % posledično se je zmanjšal tudi ogljični odtis zavržene hrane.
2. **Obiskovanje pridelovalcev in sodelovanje z njimi** v sklopu pouka in RAP-a ter dnevov dejavnosti (Mlekastično! Izberem domače, Sadovnjak, Šolska vr-

tilnica, Čebelarjenje). Učenci so spoznavali avtohtone slovenske pasme goveda in drugih živali ter slovenske sorte vrtnin in sadja. Podrobno so raziskali mlečno pot, izvor slovenskega mleka in mlečnih izdelkov na policah trgovin ter ugotavljali pomen znaka Lokalna kakovost. Obiskovali so bližnje kmetije, čebelarje in ribogojnico. Pridelovali so svojo zelenjavo in sadje ter oboje z različnimi postopki tudi konzervirali in vlagali.

3. **Skrajševanje prehranskih verig** poteka v sodelovanju s šolsko kuhinjo. Pri sestavljanju jedilnika organizatorica prehrane sodeluje z učenci, zaposlenimi, starši in kuhinjskim osebjem. V prehranjevalno verigo smo vključili lokalne kmetije in odkupujemo lokalno sadje in zelenjavo v obsegu vsaj 40 % (določeni pridelki in živila 100 %). Naš cilj je spodbuda lokalnega kmetijstva, zmanjševanje transportnih poti in odpadne embalaže. Učenci so aktivno preverjali izvor hrane, ki jim jo ponuja šolska kuhinja.
4. **Ekobranje in literarno-likovno ustvarjanje**. Izvajali smo branje in ustvarjanje literature z ekološko tematiko in z likovnim natečajem Zlata paleta Dragomlja

kot spodbuda k trajnostnemu delovanju. Tema Zlate palete je bila zavržena hrana v povezavi s podnebnimi spremembami.

5. **Obveščanje** (mladi novinarji – DRAGOpisnik, Mladostni utrinki, prireditve). Mladi so glasniki in pobudniki sprememb v svojem okolju, sami predstavljajo svoje okoljske dejavnosti, delijo razmišljanja in so tako aktivni nosilci sprememb. Izvedene dejavnosti so bile redno razstavljene v za to namenjenih šolskih kotičkih na hodnikih in v učilnicah.

Pravijo, da če nekoga ne slišimo, je tako, kot da sploh ne bi obstajal ... Že med izvedbo projekta so učitelji mentorji z učenci skrbeli za sprotno obveščanje o ugotovitvah projekta. Na glavnem hodniku se je nahajala tudi reciklirana polica s knjigami 17 ciljev CTG, ki so bile v resnici škatle, kamor so učenci lahko odlagali svoje zapise o opažanjih, sporočila, vprašanja, predloge in pripombe, ki so se dotikali posameznega cilja. Del stene na glavnem hodniku smo premazali s tabelno barvo, ki je služila za zapise in sprotne obvestila v zvezi s projektom, nanjo pa so svoje zapise lahko prispevali vsi učenci in zaposleni.

Konec šolskega leta so razredi ponovili meritve in izračune iz začetka leta. Skupina učencev za trajnostni razvoj je pregledala načrtovane cilje in jih analizirala. Izračunali so še dosežen zmanjšan letni izpust kg CO₂ na osebo ter učilnico in ustanovo ter ugotovitve predstavili na glavnem hodniku. Naredili so analizo s piktogrami in grafikami in zapisali nekaj predlogov za nadaljnje delo in zmanjševanje ogljičnega odtisa na ravni posameznika, razreda in ustanove v naslednjem šolskem letu. Rezultate smo skupaj predstavili in proslavili na trajnostni prireditvi Mladostni utrinki. Na prireditvi smo predstavniki ožjega tima in učencev izpolnili **sedmi korak** in podpisali Zavezo šole k trajnostnemu razvoju. Le-ta vsebuje vrsto pravil, ki so jih sestavili učenci, ter jim poizkuša slediti celotna ustanova. Zaveza je obešena poleg drugih pomembnih listin na glavnem hodniku naše šole.

SKLEPNA MISEL

Medosebni in družbeni vidiki se kažejo prav v skrbi in razumevanju drug za drugega ter v interakcijah, ki vplivajo na družbo in okolje na najboljši način. Pomembno je, da vsak učenec, zaposleni v šoli, roditelj in vsak prebivalec lokalne skupnosti v procesu vidi svoje mesto v družbi. Vsak od nas mora prevzeti osebno odgovornost za izboljšanje okolja in si prizadevati za trajnostno prihodnost sveta. Rezultatov ni moč doseči od danes na jutri, so produkt trdega dela in prizadevanj več let. Zato je pomembno, da najdemo načine in aktivnosti, ki bodo pomagali k razumevanju in razreševanju okoljskih in družbenih vprašanj. Brez tega, da se povezujemo, svoje znanje ter kompetence nadgrajujemo in delimo naprej, pa to ni mogoče. Vsak od nas je pomemben člen v verigi, zato naj se vas sliši, spoštovani kolegi, povezujemo se, delimo svoje znanje in izkušnje. **Verjamem, da lahko vsi skupaj z združenimi močmi, s praviimi vsebinami in dejavnostmi usmerimo naše učence v bolj odgovorno življenje.**

VIRI IN LITERATURA

Kalin, K., in Žitnik, M. (28. 9. 2023). *Zavrgli nekaj manj odpadne hrane kot leto prej*. Statistični urad RS. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11387>